

S'ha inaugurat la nova seu de l'Arxiu de la Corona d'Aragó

La joia de la corona

En un ambient de tensió continguda els presidents de Principat, País Valencià, Illes Balears i Aragó van inaugurar la nova seu de l'Arxiu de la Corona d'Aragó. Pujol reivindicà un tractament diferenciat per a una part de l'arxiu i els altres presidents, un patronat.

Remor. Quatre presidents autonòmics (Principat, País Valencià, les Illes Balears i Aragó). Un ministre de Cultura. El batlle de Barcelona. Polítics socialistes. Campanya electoral. Les paraules més utilitzades: satisfacció i col·laboració. L'ambient camuflat: conflicte contingut i insatisfacció general. Tot plegat un còctel regat amb xampany, amanit amb canapès i il·luminat pels flaixos dels fotògrafs i les lents de les càmeres televisives. S'inaugurava el nou edifici de l'Arxiu de la Corona d'Aragó.

El ministre de Cultura, Jordi Solé-Tura, cap de cerimònies, estava exultant, però contingut. Lloà les gràcies del nou edifici i les millores tècniques dignes d'una institució capdavantera i dinàmica. No deixà d'esmentar la coherència de la política del Ministeri, ja que la nova seu de l'arxiu pertany —segons que va manifestar el ministre— a un pla de modernització dels arxius espanyols, impulsat per la Dirección General de Bellas Artes i Archivos. Pasqual Maragall, batlle de Barcelona, insistí en la rehabilitació de la zona on s'aixeca l'edifici de nova planta, a l'àrea de l'Estació del Nord-Glòries, que definí de "pluralitat nacional", en contraposició a l'àmbit de Montjuïc, que etiquetà de "pluralitat urbana".

Obrí la tanda de discursos dels presidents autonòmics la intervenció de Gabriel Canellas, del govern balear. Canellas parlà de satisfacció, de respecte històric en temps de la Corona d'Aragó, de translació a la realitat plural espanyola i d'una "vivència indiscutible en l'actual realitat europea". El president de la Generalitat valenciana, Joan Lerma, recalca la voluntat de col·laboració i cooperació de les comunitats en una política de futur. Fins aquí satisfacció, col·laboració i respecte a la pluralitat eren la nota dominant.

Però arribà la intervenció d'Emilio Eiroa, president de la comunitat autònoma

D'esquerra a dreta, Gabriel Canellas, Joan Lerma, Jordi Pujol (parlant), Jordi Solé Tura, Emilio Eiroa i

d'Aragó. L'harmonia començà a trontollar quan el regionalista va dir: la nostra presència "revela també la nostra preocupació per resoldre altres qüestions pendents des de fa anys, en particular la participació en la gestió d'aquest arxiu de les comunitats autònomes els territoris de les quals van formar part de la Corona d'Aragó". S'obria la primera escletxa de la festa. I l'esgarrapada feia referència directa a la formació del Patronat que ha de gestionar l'arxiu.

Tanmateix, les declaracions que van coure més, en una sala plena del bo i millor de l'esquadra socialista catalana (Raventós, Martí Jusmet, Cardenal), foren les paraules de Jordi Pujol, president de la Generalitat de Catalunya. A mig to de

veu i posant per davant la frase: "és una inauguració que té molts aspectes positius...", clavà queixalada en la paraula satisfacció quan digué: "però no puc pas oblidar-me de recordar, amb discreció i sordina, que part dels fons que fan referència exclusivament a Catalunya haurien de tenir una altra consideració". Era un dels ferros roents de la negociació amb el ministeri i la resta d'administracions públiques.

Pujol no podia tampoc deixar d'esmentar un altre *contenciós* històric: "també hauríem de recuperar un altre arxiu, que conté documentació més recent sobre Catalunya". Feia referència directa a l'arxiu de la Generalitat republicana que les tropes franquistes van espoliar i que

avui encara és a l'arxiu de Salamanca.

UN MAL NOM

A final dels segle XVIII, l'arxiver Javier de Garma va canviar el nom de l'Arxiu Reial de Barcelona pel d'Arxiu de la Corona d'Aragó, amb la voluntat d'unificar els quatre arxius reials existents a València, Mallorca, Saragossa i Barcelona. La intenció de recollir en un sol fons els quatre arxius reials no arribà a acomplir-se mai, però el nom d'Arxiu de la Corona d'Aragó es mantingué i, anys a venir, l'ha determinat del tot. Si bé durant la reins-

Pujol, el dia de la inauguració de la nova seu de l'arxiu, recordà una de les demandes de la Generalitat catalana: que el fons de la Diputació del General de Catalunya –primer antecedent de la Generalitat suprimida amb el Tractat de Nova Planta– i que abraça el període comprès entre els anys 1359 i 1714, passi a ser gestionat per l'Arxiu Nacional de Catalunya. Aquesta documentació, que no és de titularitat estatal, fou dipositada en 1822 a l'Arxiu de la Corona d'Aragó per la senzilla raó que no hi havia cap altre arxiu públic que se'n pogués fer càrrec en aquell moment.

documentació pertany a quatre comunitats autònomes i, per tant, és una part intocable del sistema espanyol d'arxius. Les negociacions, doncs, han estat infructuoses, per tal com la Generalitat sempre ha posat com a condició no negociable un tractament diferenciat per a la documentació que fa referència exclusiva a Catalunya. I el Ministeri no s'hi vol avenir.

Alhora es negociava la formació d'un patronat per a gestionar l'arxiu, segons que diu una clàusula addicional dels Estatuts. El 12 de setembre de 1980 Max Cahner enviava la primera proposta al Ministeri, consistent en la creació d'un patronat per a gestionar l'arxiu, però que especificava que quedaria fora de la seva tutela el fons referent exclusivament a Catalunya, que passava a la Generalitat. El Ministeri rebutjà la proposta al·legant que les altres comunitats implicades encara no tenien estatut. El 15 de febrer de 1982 es convocava una segona reunió a València, amb els representants de les quatre comunitats. El Ministeri no aprovà la proposta. La idea venia de fora. Anys després, les reunions s'han succeït, els compromisos s'han pres (el patronat serà presidit pel Ministeri de Cultura i les vice-presidències recauran en les comunitats), però, nou anys després, l'acord continua sense arribar. Els governs del País Valencià i les Illes volen que es creï el patronat. Volen tenir veu i vot al si d'una representació paritària. L'Aragó n'ha fet una qüestió més política. Així ho manifestà Emilio Eiroa: "Aragó vol sentir-se més a prop d'una part decisiva de la seva història".

En la inauguració, Jordi Solé-Tura va dir que tenia la intenció de convocar una reunió per a la formació del patronat després de les eleccions. També deixà clar que per ell l'arxiu era un tot unitari i que amb la introducció de les noves tècniques de digitalització, els documents es podran consultar des de qualsevol punt de l'estat, que l'emplaçament del material serà un fet del tot secundari. I, per la seva banda, el conseller de Cultura català, Joan Guitart, apuntava les condicions de la Generalitat: "No volem separar el fons de l'arxiu, però volem trobar una fórmula d'administració diferenciada".

Les negociacions no reprendran fins després de les eleccions. Tanmateix, resten encara molts interrogants per resoldre: ¿El patronat serà titular de l'arxiu o només en serà el gestor? ¿Què farà el patronat, un cop constituït?

Montse Serra

Pasqual Maragall.

CARME PUERTOLAS

tauració de la democràcia la titularitat dels arxius reials de València i Mallorca eren traspassats a les comunitats respectives (el de Saragossa ja no existia perquè fou cremat en temps de la Guerra de la Independència), l'Arxiu Reial de Barcelona, no fou traspassat a Catalunya, amb l'excusa d'un nom massa genèric.

Actualment, l'Arxiu de la Corona d'Aragó és format per l'Arxiu Reial de Barcelona; la documentació sobre el Consejo Supremo de Aragón (que hi fou inclòs al segle XIX i que és l'única part que fa referència a les quatre comunitats); l'Arxiu històric provincial de Barcelona (bona part d'aquest material es troba actualment a Cervera) i la documentació sobre la Diputació General de Catalunya.

El 1934, en temps de la Generalitat republicana, quan es feren els traspassos de competències, el text explicitava: "La Generalitat de Catalunya rebrà els fons de l'Arxiu de l'Antiga Generalitat; documentació històrica de la Junta Superior del Principat de Catalunya durant la Guerra de la Independència; papers de l'ocupació napoleònica..." i molts altres documents. La guerra civil i la dictadura van desbaratar l'operació. Amb la recuperació de la democràcia, aquests documents encara estan guardats a l'Arxiu de la Corona d'Aragó, de titularitat estatal.

El Ministeri de Cultura no ha volgut mai ni pensar en el traspass de la gestió de l'arxiu –ni de les parts que fan referència estricta al Principat–, al·legant que la do-